

ADVIES UITGEBRACHT
DOOR DE ECONOMISCHE EN SOCIALE RAAD
VOOR HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST
TIJDENS ZIJN ZITTING VAN 17 MEI 2001

inzake

de strategische krachtlijnen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

STRATEGISCHE KRACHTLIJNEN

(vijfde versie - 17.05.2001)

PREAMBULE

In het kader van de opmaak van het nieuwe Gewestelijk Ontwikkelingsplan (GewOP) heeft de Raad het nuttig geacht om mogelijke strategische krachtlijnen voor de duurzame ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te definiëren.

Deze strategische krachtlijnen moet men zien als de dragers van deze ontwikkeling en moet men loskoppelen van de middelen en instrumenten, die men hiertoe moet inzetten.

Sommige materies, zoals ruimtelijke ordening, milieu en mobiliteit, lijken transversale krachtlijnen, die noodzakelijk zijn om de strategische krachtlijnen te verwezenlijken.

Doorheen de verwezenlijking van de strategische krachtlijnen zal men ook oog moeten hebben voor fundamentele probleemstellingen, zoals de sociale integratie en armoedebestrijding.

De ontwikkeling van het Gewest impliceert trouwens een versterking van diens erkenning door de Federale Staat en door de andere gefederaliseerde entiteiten en hun bestanddelen.

Zo zal men op het vlak van ruimtelijke ordening en mobiliteit, en meer in het bijzonder in het kader van het opstarten van het GEN, een overleg en samenwerking tussen de Federale Staat en de drie Gewesten moeten ontwikkelen en aldus streven naar een intergewestelijke solidariteit, die door de selectieve emigratie uit Brussel wordt gerechtvaardigd. Deze emigratie brengt een relatieve verarming van het Gewest en grotere sociale behoeften met zich mee. De intergewestelijke solidariteit rechtvaardigt zich des te meer daar ongeveer de helft van de toegevoegde waarde, die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt voortgebracht, de inkomens vormt van de pendelaars die van het Gewest gebruik maken zonder dat deze rechtstreeks en verhoudingsgewijs bijdragen tot de werkingskosten die ze daar veroorzaken.

De vrij matige prestaties van het Gewest, zowel in termen van toegevoegde waarde als van evolutie van de inkomens van zijn bewoners, zorgen ervoor dat men de inspanningen moet concentreren op een beperkt aantal strategische krachtlijnen, die hierna worden uiteengezet.

Het ontbreken van sterke strategische keuzes heeft tot op heden de volle ontwikkeling van het Gewest in de weg gestaan. Vanzelfsprekend moet het Gewest niet alleen deze keuzes definiëren. Het moet er terzelfder tijd ook voor zorgen dat het enerzijds alle bestaande economische activiteiten op zijn grondgebied behoudt, zodat deze zich er definitief kunnen vestigen en ontwikkelen, en dat het anderzijds zijn bevolking behoudt. Het fiscaal en stedenbouwkundig beleid zal dus zowel dit behoud van de economische activiteiten als de verwezenlijking van de strategische krachtlijnen mogelijk moeten maken.

In deze optiek zou het Gewest in zijn ontwerp van Gewestplan voor elk terrein, dat nog beschikbaar is of voor omvangrijke projecten moet worden herbestemd, de mogelijke en wenselijke bestemmingen moeten vaststellen in het kader van een globale kijk op de ruimtelijke ordening.

Van elk groot project zou men een studie moeten maken. Deze studie moet enerzijds de coherentie van dit project ten opzichte van een geïntegreerde strategie aantonen, evenals de interne concurrentie die het binnen het Gewest zou kunnen veroorzaken. Anderzijds moet de studie los van het grondbezit de mogelijke alternatieve lokalisaties onderzoeken.

Tevens zal het Gewest nieuwe vormen van samenwerking tussen de openbare bedrijvigheid en de privé-initiatieven moeten aanmoedigen en uitwerken door alle betrokken actoren in een netwerk te verenigen. In het bijzonder stelt zich net zoals in andere hoofdsteden het probleem van de versterking van de band tussen de overheid en het plaatselijke ondernemerschap.

Ten slotte zal het Gewest moeten toezien op een betere integratie van de vrije en lokale dienstverlenende beroepen in de gehele stadsstructuur.

De hele voorgestelde procedure vereist instrumenten aan de hand waarvan men de efficiëntie van de maatregelen kan evalueren, evenals indicatoren die wijzen op het welslagen van de krachtlijnen.

STRATEGISCHE KRACHTLIJNEN

Acht strategische krachtlijnen moeten worden ontwikkeld :

- *de verbetering van de perceptie van het Gewest ;*
- *de bevolkingsgroei en de herwaardering van de wijken ;*
- *de versterking van de sociale verbondenheid ;*
- *de versterking van de internationale rol en aantrekkingskracht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ;*
- *de ontwikkeling van de bedrijfssectoren met een technologisch groeipotentieel ;*
- *de economische groei van het Gewest doorheen een betere afstemming van het economisch onderzoek op de economische ontwikkeling ;*
- *de versterking en ontwikkeling van de commerciële aantrekkingskracht en bedrijvigheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ;*
- *de ontwikkeling van de bedrijfssectoren die met name de laaggeschoolde arbeidskrachten die in het Brussels Gewest verblijven een duurzame baan kunnen verschaffen.*

Methodologische nota

Om deze krachtlijnen te realiseren zal er nood zijn aan beleidsvormen en maatregelen, die in de vorm van pistes worden voorgesteld. Enkele van deze pistes kunnen tot de realisatie van meerdere krachtlijnen bijdragen.

Deze pistes vallen onder vier niveaus : onder de algemene oriënteringen van de ruimtelijke ordening, onder de lokalisatievoorstellen, onder de controle- en observatievoorzieningen met het oog op de planning en ten slotte onder de aan te wenden steunmaatregelen.

MOTIVERING

I. De verbetering van de perceptie van het Gewest

De perceptie van een stad kan sterk verschillen in functie van de aspecten die de aandacht trekken, evenals van de mensen die haar genereren. Aldus behoudt Brussel, ondanks aanzienlijke verbeteringen op sommige vlakken (inrichting van de openbare ruimte, renovatie van het patrimonium, meer netheid, ...) bij een deel van zijn bewoners en dagelijkse of toevallige bezoekers met name op het vlak van de netheid en de vervuiling een negatief imago.

Deze eerste krachtlijn vereist de instemming van alle actoren van het Gewest en de medewerking van alle institutionele actoren, met op de eerste plaats de Federale Staat en de Brusselse Gemeenten. Ze is des te strategischer, daar ze een absolute factor voor het welslagen van de andere krachtlijnen zal vormen.

Opdat alle actoren, waaronder de bewoners en de dagelijkse en toevallige bezoekers, zich bij deze krachtlijn zouden kunnen aansluiten en eraan zouden kunnen deelnemen, moet het project ver worden uitgedragen en zelfs over een openbaar onderzoek heen worden toegelicht. Op dezelfde wijze moeten de positieve gevolgen en de concrete resultaten op een intense en efficiënte wijze worden bekendgemaakt.

Rondom alle gelijkaardige projecten in de Europese gewesten worden grootse en coherente informatiecampagnes gevoerd, waarbij alle actoren worden betrokken (zie hieromtrent meer in het bijzonder de Franse Stadsgemeenschappen). Dit alles moet uiteindelijk leiden tot de deelname van alle actoren en het ontstaan van zowel een samenhangingsgevoel als een eigen identiteit.

Voorgestelde pistes :

- de ontwikkeling van een dynamische marketing van het imago van Brussel, diens troeven en mogelijkheden,
- de rationalisering en aanzienlijke verbetering van de toeristische promotie door de nadruk te leggen op de ontdekking van de vele rijkdommen van het Gewest,
- de vastberaden ontwikkeling van gebieden voor langzaam verkeer in de centrale historische wijken en in enkele wijken met supra-regionale roeping van de eerste kroon met het aantrekken van exclusieve winkels (cfr. operaties 'Vieux Lille' of 'Rechteroever van de Saône in Lyon'),
- de ontwikkeling van de aantrekkingskracht voor congressen van internationaal niveau en de organisatie van grote stadsevenementen die een reële economische weerslag kunnen hebben,
- het voeren van promotie buiten het Gewest voor projecten die binnen het Gewest worden georganiseerd,
- de renovatie van de bouwwerken en in het bijzonder van de voorgevels van de gebouwen,
- het aanzetten van de bevolking tot meer netheid en respect voor de stadsuitrustingen.

II. De bevolkingsgroei en de herwaardering van de wijken

Met deze krachtlijn wil men niet alleen een oplossing zoeken voor de financiële problemen van het Gewest. Ze heeft nog een andere dubbele doelstelling : de herwaardering van de wijken en de versterking van het gemengd karakter van de bevolking, met name via een grotere aanwezigheid van de gemiddelde inkomens.

Deze herwaardering van de wijken, in het bijzonder in het stadscentrum en de eerste kroon, moet worden verwezenlijkt zonder dat er een ruimtelijke concentratie van de minstbedeelden in sociale uitsluitingskernen ontstaat.

Men zal een bijzondere aandacht moeten besteden aan de structuren voor het onthaal van en de dienstverlening aan bevolkingsgroepen van alle leeftijden en alle mogelijke gezinssituaties en inkomens.

Voorgestelde pistes :

- verbetering van de kwaliteit van de woonomgeving, bescherming en herwaardering van het patrimonium en architecturale sanering van de omliggende bebouwing, bescherming van het leefklimaat, van de stedelijke omgeving, groenaanleg,
- algemene herwaardering van de openbare ruimte als plaats waar het sociaal gemengd karakter zich opnieuw kan uiten ; deze herwaardering mag zich niet alleen tot de prestigieuze lanen en de achtergestelde wijken beperken,
- maatregelen ter vermindering van het doorgaand autoverkeer en de rijnsnelheid in de woonwijken,
- voorbehouden van parkeerplaatsen voor de buurtbewoners,
- globaal parkingbeheer op het niveau van het Gewest,
- een beperking van de bronnen van overlast, die deels bijdragen tot de uittocht van de bewoners : verkeersonveiligheid in de wijken, geluids- en luchtvervuiling,
- verdeling van de openbare steun voor stadsrenovatie in functie van bijvoorbeeld gedifferentieerde grondgebieden,
- voortzetting van de renovatieprojecten door middel van de huisvesting in de meest verloederde en achtergestelde wijken,
- herwaardering van de openbare ruimten en herstructurering van de maatregelen ter ondersteuning van de vraag naar huisvesting (premies en hypothecaire leningen waarbij de overheid een deel van de rente voor haar rekening neemt) in de wijken die aan de voormelde wijken grenzen en gekenmerkt worden door een bevolking met een gemiddeld inkomen,
- renovatie van de woningen door de particulieren in de gemeenten van de tweede kroon, ondersteund door een globaal beleid ter vrijwaring van het leefklimaat,
- nadenken over beleidsvormen ter omkadering en regulering van de vastgoedmarkt,
- een waakzaam beleid voeren zodat men de voortekenen van de verloedering van bepaalde wijken tijdig kan ontdekken,
- bij de uitreiking van stedenbouwkundige vergunningen voor nieuwe kantoorgebouwen in de intra-regionale periferie een pro-actief controle- en preventiebeleid ontwikkelen op het niveau van de 'potentiële leegstaande kantoorgebouwen' in het stadscentrum,
- het verlaten van gebouwen bestrijden en het hergebruik van de leegstaande gebouwen aanmoedigen.

III. De versterking van de sociale verbondenheid

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft de voorbije dertig jaar een belangrijke sociologische omwenteling doorgemaakt : uittocht van de gemiddelde en hoge inkomens, sociale en ruimtelijke dualisering, toename van het relatief aandeel van de buitenlandse bevolking of van de bevolking van vreemde origine.

Het welslagen van de tweede krachtlijn vereist ontegenzeggelijk een voluntaristisch en specifiek beleid ter versterking van de sociale verbondenheid om van het Gewest een multiculturele plek te maken, waar iedereen zijn plaats kan vinden en zich in een maatschappelijk contract kan terugvinden.

Aangezien de integratie in de eerste plaats afhankelijk is van de werkgelegenheid, is er voor de meest kwetsbare bevolkingsgroepen een betere afstemming tussen vóóropleiding en valoriserende kwalificatie vereist, evenals specifieke acties in termen van prekwificatie en bijscholing. Over het algemeen moet men ook bijzondere inspanningen leveren op het niveau van het basisonderwijs en in het bijzonder op het niveau van het technisch en beroepsonderwijs.

Bovendien moet men de algemene ontwikkeling van de voortgezette opleiding van zowel de loontrekkers als de zelfstandigen bevorderen, en moet men ook opleidingen in de onderneming ontwikkelen.

Ten slotte zal men de strijd moeten aanbinden tegen de armoede en dan vooral in de meest achtergestelde wijken, waar deze armoede sterk geconcentreerd is.

Voorgestelde pistes :

- het probleem aanpakken van de « positieve discriminatie » bij de tewerkstelling van Brusselaars in een aantal sectoren : de gewestelijke en gemeentelijke administratie, de onderwijsinstellingen en de ondernemingen die een gewestelijke steun genieten,
- een krachtige houding tegenover discriminaties bij de aanwerving aannemen,
- initiatieven nemen om een deel van de ondergrondse economie opnieuw naar het reguliere arbeidscircuit over te hevelen,
- samen met de werkgevers op zoek gaan naar de voorwaarden en stimuli die hen ertoe zouden kunnen aanzetten om meer personen uit kwetsbare en risicovolle groepen in dienst te nemen om hen aldus duurzaam in te schakelen,
- het gebruik van sociale clausules in de overheidsopdrachten permanent evalueren en op realistische wijze implementeren,
- met het onderwijzend personeel nadenken over aan de Brusselse eigenheid aangepaste maatregelen om de gelijke kansen bij de opleiding te bevorderen,
- een mobiliteitsbeleid dat een evenwichtiger gebruik van de verschillende verplaatsingswijzen aanmoedigt, evenals de controle op de naleving van de wegcode en in het bijzonder op het vlak van de snelheid en het parkeren.

IV. De versterking van de internationale rol en aantrekkingskracht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Tot op heden diende het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als het ware zijn internationale rol te ondergaan en kon het deze zelf niet meer beheren. Welnu, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest profileert zich steeds meer als één van de voornaamste diplomatieke centra ter wereld, als belangrijkste congresplaats en als het grootste knooppunt in het internationaal netwerk van consultancybedrijven.

Recente studies hebben de positieve impact van de internationale rol van Brussel op zijn economie en deze van het hoofdstedelijk gewest in zijn geheel aangetoond. Niettemin zal het Gewest de nodige maatregelen moeten nemen om de ontwikkeling van deze internationale rol harmonieus te laten verlopen. Hiertoe zullen overleg en samenwerking met alle betrokken actoren in onder meer het fiscaal, mobiliteits- en milieubeleid noodzakelijk zijn.

De keuze om de internationale rol van Brussel te ontwikkelen, meer in het bijzonder via het onthaal van hoofdzetels en activiteitencentra van grote internationale firma's, vormt een belangrijke strategische krachtlijn en zal een beleid vereisen, dat het Gewest naar de buitenwereld toe een sterk en coherent imago zal moeten verlenen.

Voorgestelde pistes :

- een internationale vergelijkende analyse maken van de troeven en tekortkomingen van het Gewest op het vlak van de dienstverlening aan de ondernemingen, buiten de internationale consultancykantoren,
- aanbieden van kwaliteitsterreinen in de tweede kroon en in de nabijheid van de structurerende verkeersaders voor de dienstverlenende en logistieke ondernemingen,
- de vestigingen van de grote kantoren van de openbare of privé-administraties enkel op de bestaande A-terreinen concentreren (ABC-theorie),
- de uitbreidingen van de vestigingen van de Europese instellingen in overleg met deze laatste beheren door er rekening mee te houden dat een groot deel van hun personeel op het grondgebied van het Gewest woont en er terzelfder tijd voor te zorgen dat er ruimten ter beschikking blijven voor andere valoriserende economische activiteiten voor het Gewest,
- de aantrekkingskracht voor congressen van internationaal niveau verder ontwikkelen en grote stadsevenementen organiseren,
- de toeristische promotie rationaliseren en aanzienlijk verbeteren door de nadruk te leggen op de ontdekking van de vele rijkdommen van het Gewest,
- een dynamische marketing van het imago van Brussel, diens troeven en mogelijkheden ontwikkelen.

V. De ontwikkeling van de bedrijfssectoren met een technologisch groeipotentieel

Deze sectoren, zoals bijvoorbeeld de drukkerij-uitgeverijsector, de voedingsmiddelen-industrie, de nieuwe informatie- en communicatietechnologieën, de gezondheidssector en aanverwante industrieën en het hoger onderwijs moeten het voorwerp van een specifiek en aantrekkelijk economisch en stedenbouwkundig beleid uitmaken. Ook zij zorgen voor banen op alle mogelijke scholingsniveaus.

Het beleid ter ondersteuning van deze sectoren moet voluntaristisch en transversaal zijn en moet een beroep doen op alle instrumenten (GOMB, GIMB, economische expansie, ...) waarover het Gewest beschikt.

Voorgestelde pistes :

- het 'high tech'-imago van het Gewest valoriseren via de ontwikkeling van het 'valley'-concept, dat hoogtechnologische bedrijven in trossen verenigt,
- voortzetting van de inspanningen om de groei van een gezondheidspool in het Gewest te bevorderen,
- aanleg van een hoogtechnologisch businesspark, meer in het bijzonder in het noorden en noordoosten van het Gewest,
- aanbod van kwaliteitsterreinen in de tweede kroon en in de nabijheid van de structurerende verkeersaders voor de dienstverlenende en logistieke ondernemingen,
- de omgeving van het havengebied verbeteren en een diepgaand onderzoek voeren naar de toegevoegde waarde, die elk van deze ondernemingen in dit gebied voortbrengen, evenals naar hun effectieve banden met de binnenvaart en het multimodaal transport via de waterweg.

VI. De economische groei van het Gewest doorheen een betere afstemming van het economisch onderzoek op de economische ontwikkeling

In termen van wetenschappelijk onderzoekspotentieel bekleedt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de tiende plaats onder de Europese gewesten. Dit potentieel wordt dus onvoldoende gevaloriseerd. Het is van het grootste belang dat men de interesse van de KMO's hiervoor wekt en de start-ups en spin-offs aan de hand van een specifiek beleid ter bevordering van de innovatie aanmoedigt. In dit beleid is zowel voor de universiteiten als voor de hogescholen een belangrijke rol weggelegd in termen van opleiding en steun bij de ontwikkeling. Samen met de kwaliteit van het telecommunicatienetwerk biedt dit potentieel aan onderzoek en ontwikkeling het Brussels Gewest een reële mogelijkheid om zich op economisch vlak helemaal te ontplooiën.

Voorgestelde pistes :

- aanleg van een hoogtechnologisch businesspark, meer in het bijzonder in het noorden en noordoosten van het Gewest,
- voortzetting van de inspanningen om de groei van een gezondheidspool in het Gewest te bevorderen,
- versterking van het 'high tech'-imago van het Gewest,
- steun voor de vestiging van innoverende KMO's en in het bijzonder onderzoek naar de moeilijkheden en reële kosten bij de vestiging van de KMO's in het Gewest,
- stimuli en steun voor het behoud van de werkgelegenheid in deze sectoren.

VII. De versterking en ontwikkeling van de commerciële aantrekkingskracht en bedrijvigheid van het Gewest

Voor het welslagen van de stedelijke herwaardering moet men op het vlak van het beheer en de herwaardering van de handelskernen een coherent beleid voeren.

De handel vormt een belangrijke factor voor de ontwikkeling van de economische functie en de werkgelegenheid, voor de stabilisatie van de huisvesting en vereist een specifiek en aantrekkelijk economisch en stedenbouwkundig beleid.

In het hypercentrum en de aangrenzende kernen speelt de handel niet alleen een distributierol voor een omvangrijk verzorgingsgebied, maar moet hij eveneens bijdragen tot de bedrijvigheid en de toeristische aantrekkingskracht van de Stad.

In de wijken is de levensvatbaarheid van de buurthandel een belangrijk element voor de stedelijke ontwikkeling.

De handel is een sector die de Brusselse laaggeschoolde bevolking heel wat werk verschaft.

Tevens is het belangrijk dat ook de minst mobiele bevolkingsgroepen op het grondgebied van het Gewest over gediversifieerde bevoorradingsmogelijkheden tegen concurrerende prijzen kunnen beschikken.

Voorgestelde pistes :

- versterking van het gemengd karakter van de handelszaken om de bedrijvigheid in de kernen van het hypercentrum te verzekeren doorheen een beleid ter omkadering en regulering van de markt,
- een geglobaliseerd beleid van de handelskernen organiseren door hieraan gedurfde plaatselijke verkeersplannen te koppelen :
 - o uitbreiding van het aantal handelskerncontracten,
 - o oprichting van een algemene coördinatiestructuur voor het handelsbeleid,
 - o verbetering van het onthaal van privé-investeerdere,
 - o oprichting van een Observatorium van de Handel voor alle kernen en realisatie van prospectiestudies,
- mogelijkheid om buiten het lint van handelskernen grote gespecialiseerde distributiecentra te vestigen (die nood hebben aan grote oppervlakten en infrastructuur en dus eigenlijk niet in de linten thuishoren) op specifieke en momenteel braakliggende terreinen,
- herwaardering van de exclusieve handel in de centrale historische kernen via de aanleg van gebieden voor langzaam verkeer,
- het ambachtelijk-toeristisch imago van de typische producten versterken en ontwikkelen (chocolade- en koekjesfabrieken, bier, kunstambacht, ...) met name door de oprichting van een Huis voor de Kunstambachten en de Brusselse Handwerksnijverheid,
- het wonen boven handelszaken aanmoedigen,
- de renovatie van de bouwwerken en voorgevels in de kernen bevorderen,
- de parkeerbehoeften analyseren in functie van de bestemming van de kernen en hun bereikbaarheid met het openbaar vervoer,
- de diverse bestaande initiatieven op het vlak van preventie en veiligheid bevorderen.

VIII. De ontwikkeling van de bedrijfssectoren die met name de laaggeschoolde arbeidskrachten die in het Brussels Gewest verblijven een duurzame baan kunnen verschaffen

Een aanzienlijk deel van de Brusselse werklozen wordt gekenmerkt door een vrij lage scholingsgraad. Bijgevolg krijgen ze maar weinig werkaanbiedingen en ondervinden ze discriminaties bij de aanwerving. Men moet erop wijzen dat het voor deze doelgroep belangrijk is dat er adequate opleidingen worden behouden en ontwikkeld, met inbegrip van de prekwalficatie (alfabetisering, ...).

Ook voor de laagst geschoolden moet men op zoek gaan naar tewerkstellingsmogelijkheden in de sectoren die deze kunnen bieden, zoals onder meer de toeristische sector, de horeca, de handel, de stadsrenovatie, de dienstverlening aan de ondernemingen en de openbare diensten. Dit alles moet leiden tot een harmonieus evenwicht tussen de profit en de non-profit sector.

Het beleid ter ondersteuning van deze sectoren moet voluntaristisch en transversaal zijn en moet een beroep doen op alle instrumenten (GOMB, GIMB, economische expansie, ...) waarover het Gewest beschikt.

Voorgestelde pistes :

(naast de bijdrage tot deze strategische krachtlijn van de voorgestelde pistes in de voorgaande krachtlijnen)

- ontwikkeling van de opleidingen en prekwalficaties,
- ontwikkeling van een coherent en efficiënt aanwervingsbeleid,
- ontwikkeling van de samenwerking met de betrokken beroepssectoren,
- ontwikkeling van acties voor stadsrenovatie in de in moeilijkheden verkerende wijken door een beroep te doen op de plaatselijke arbeidskrachten, zowel op het niveau van het onderhoud, het toezicht als de sociale omkadering,
- ontwikkeling van de non-profit diensten voor personen, in het bijzonder in de achtergestelde wijken.

*
* *